

Ekonomika v době klimatické hrozby

Jonathan Essex a Peter Sims
květen 2021

Peter Sims je elektrotechnik specializující se na oblast systémového inženýrství. Zaměřuje se zejména na překrývání a průniky mezi lidskými a umělými systémy, jako jsou například vztahy mezi energetickými nebo dopravními systémy a lidským chováním v souvislosti s klimatickou změnou. S think tankem Green House poprvé spolupracoval na projektu Climate Jobs Modelling. Od podzimu 2018 je členem této organizace.

Jonathan Essex je inženýr a ekolog. Jako člen think tanku Green House publikoval práce na téma dekarbonizace britského průmyslu a stavebnictví a podílel se na přípravě plánů týkajících se potenciálu pracovních míst při přechodu na bezemisní ekonomiku. Píše rovněž o vlivu klimatického ohrožení na urbanizaci či způsobech, jakými budou muset na klimatickou změnu reagovat jednotlivá ekonomická odvětví. Působí také jako radní ve městě Surrey.

Poděkování

Nadace Green European Foundation a think tank Green House chtějí poděkovat projektovým partnerům Wetenschappelijk Bureau Groenlinks (Nizozemsko), Green Foundation Ireland (Irsko) a Foundation for Environment and Agriculture (Bulharsko) za jejich přínos při přípravě této publikace. Rádi bychom také ocenili pomoc Bena Dareho a Simona Emeryho se zveřejněním této publikace.

Publikaci vydala Green European Foundation s podporou think tanku Green House.

Projektová koordinace GEF: Sien Hasker, Green European Foundation.

Publikace byla vydána s finanční podporou Evropského parlamentu. Charitativní nadace Polden-Puckham finančně přispěla na grafické zpracování. Evropský parlament nenese odpovědnost za obsah projektu.

© Green House 2021. Některá práva vyhrazena.
12A Derwent Road, Lancaster, LA1 3ES. United Kingdom.

ISBN 978-1-913908-13-3

Otevřený přístup. Některá práva vyhrazena. Kdokoli může toto dílo stahovat, ukládat, dále zpracovávat nebo šířit v jakémkoli formátu, včetně překladu, bez písemného souhlasu, a to za následujících podmínek:

- 1 dílo nesmí být prodáváno;
- 2 nesmí dojít ke změně textu, který musí být vždy použit v plném rozsahu;
- 3 musí být uvedeni autoři, Green House a odkaz na webovou stránku (greenhousethinktank.org);
- 4 kopie díla nebo odkaz na jeho použití online musí být zaslán organizaci Green House.

Green House ve svém přístupu k autorským právům respektuje licence Creative Commons – viz creativecommons.org
Obrázek na straně 7 – zdroj: www.freevector.com

Tuto publikaci si můžete stáhnout na webu: greenhousethinktank.org, v českém překladu na webu: www.aktivniobcanstvi.cz, případně bezplatně objednat na e-mailové adrese: info@gef.eu

Think tank **Green House** byl založen v roce 2011. Usiluje o rozvoj ekologického myšlení ve Velké Británii prostřednictvím vydávání zpráv a brífinků na různá témata.

Naším cílem není prosazování stranické politiky, ale podněcování široké debaty a dialogu napříč společností. Říká se, že politika je uměním možného. Hranice možného však nejsou pevně dány. Co dnes považujeme za možné, závisí na našich znalostech a přesvědčeních o světě. Myšlenky mají sílu měnit svět – proto se v think tanku Green House snažíme zpochybňovat takové myšlenky, které stvořily svět, v němž nyní žijeme, a nabízet k nim pozitivní alternativy.

Think tank Green House je společnost s ručením omezeným, IČO 9657878.

E-mail: info@greenhousethinktank.org

Green European Foundation (GEF) je evropská politická nadace, jejímž posláním je přispívat k posilování debaty v evropském veřejném prostoru a podporovat větší zapojení občanů do utváření evropské politiky. Nadace GEF usiluje o začlenění diskuzí o evropských politikách do širší společenské debaty, a to nejen v rámci evropského zeleného hnutí, ale i mimo něj. Nadace funguje jako laboratoř nových myšlenek, nabízí mezinárodní vzdělávání v politických otázkách a poskytuje platformu pro spolupráci a výměnu informací na evropské úrovni.

Green European Foundation
Rue du Fossé – 1536 Luxembourg

Brussels Office: Mundo Madou
Avenue des Arts 7-8, 1210 Brussels – Belgium

Tel.: +32 2 234 65 70

E-mail: info@gef.eu

Web: gef.eu

Předmluva

Tato publikace vznikla jako součást rozsáhlejšího projektu Climate Emergency Economy (Ekonomika v době klimatické hrozby), jehož součástí je i soubor nástrojů pro bezemisní politiku připravený think tankem Green House ve spolupráci s Green European Foundation.¹ Soubor zahrnuje opatření nezbytná k přechodu na bezemisní ekonomiku, jakož i překážky, které mu brání.

Předkládaná zpráva zkoumá důsledky ekonomické transformace směřující k udržení oteplování planety pod 1,5 °C, obnovení biologické rozmanitosti a zajištění udržitelné úrovně využívání zdrojů, jakož i respektování dalších planetárních limitů. Zkoumá také sociální podmínky transformace, jako je omezení nerovností v celosvětovém měřítku a vytvoření spravedlivé ekonomiky. Dále popisuje kroky nutné k podpoře přechodu na klimaticky neutrální ekonomiku a odbourání překážek, které mu brání. Jedná se o vybraná doporučení ze Souboru nástrojů pro bezemisní politiku, mezi něž patří řízení poptávky ➦ **Managing Demand**, zaměření se na kvalitu místo kvantity ➦ **Quality not Quantity**, konec lineárního modelu hospodářství ✗ **Rubbish in, Rubbish out** a podpora místních řešení ➦ **Empowering Local Solutions**. Tyto nástroje mohou být cestou k řešení různých požadavků na tvorbu udržitelného prostředí kooperativním a sociálně spravedlivým způsobem.

V rámci stejného projektu také vznikla zpráva „Infrastrukturní požadavky pro přechod na bezemisní ekonomiku“, v níž jsou definována opatření nutná k vytvoření klimaticky neutrální ekonomiky.²

V publikaci „Obchodní a investiční podmínky přechodu na bezemisní ekonomiku“ ukazujeme, že k dosažení klimatické neutrality je nezbytná změna jak na úrovni globálního obchodního systému, tak i naší místní ekonomiky.³ Aktuální publikace se zabývá environmentálními a sociálními aspekty přechodu na klimaticky neutrální ekonomiku a kriticky hodnotí dosavadní nedostatečné odpovědi na související výzvy. Společným cílem těchto zpráv je usnadnit práci tvůrcům politik a aktivistům, kteří se věnují často abstraktním odvětvím obchodu, průmyslu, infrastruktury či investic. Pohled z perspektivy celého systému je přitom klíčový. Dosažení klimaticky neutrální ekonomiky vyžaduje zásadní změnu celého našeho hospodářského modelu.

Poznámka: V této zprávě vycházíme z myšlenky, že ekonomika je nástroj, který je třeba utvářet a používat, nikoli pán, kterému musíme sloužit. Můžeme ji měnit podle svého. Proto často mluvíme o „naší“ ekonomice. Jako autoři při tom vycházíme z anglické či evropské perspektivy, a to je také kontext, ze kterého vycházíme především (spolu s dalšími kontexty globálního Severu). Doufáme, že čtenáři mohou naši pozitivní vizi potenciálu každé ekonomiky přenést do svého vlastního kontextu. Když však hovoříme o škodlivých aktivitách a postojích, na nichž se „naše“ ekonomika podílí, chceme dát jasně najevo, že jde o kritiku namířenou přímo proti evropským, průmyslově vyspělým společnostem.

1 Green House Think Tank (2020) [‘Enablers and Blockers of Zero Carbon: Policy Toolkit’](#).

2 Sims, P, Essex, J (2020) [‘Infrastructure Requirements for Zero Carbon’](#). Green House Think Tank a Green European Foundation.

3 Sims, P, Essex, J (2020) [‘Trade and Investment Requirements for Zero Carbon’](#). Green House Think Tank a Green European Foundation.

Obsah

Úvod	5
Environmentální podmínky přechodu ke klimatické neutralitě	6
Trvalost před oběhovostí.....	8
Meze kontroly.....	10
Řízení poptávky.....	10
Geografický rozměr oběhového hospodářství	10
Mýtus rozpojení (decoupling)	11
Důsledky pro klimatickou politiku	12
Sociální požadavky na klimaticky neutrální ekonomiku	13
Spravedlivá transformace.....	13
Zajištění souhlasu.....	14
Důsledky pro klimatickou politiku	15
Podmínky změny	16
Naše vláda a společnost musí.....	17
Managing Demand.....	17
Quality not Quantity	19
Rubbish in, Rubbish out.....	20
Empowering Local Solutions	21
Závěr.....	23

Úvod

Klimaticky neutrální ekonomika je hospodářský model, který plně reaguje na stav klimatické a environmentální nouze, jak na něj upozorňují vědci a jak jej vyhlásila řada institucí po celém světě.⁴ Vycházejí při tom ze zvláštní zprávy IPCC zveřejněné v roce 2018, která popisuje dopady různých klimatických scénářů a stanovuje požadavky na omezení nárůstu průměrné globální teploty pod 1,5 °C.⁵

Mezi největší globální hrozby pro biologickou rozmanitost patří vedle změny klimatu rovněž nadměrné využívání půdy a mořských zdrojů, jakož i znečištění prostředí. První část této publikace se věnuje otázce, jak lze definovat environmentální faktory, jež limitují lidskou činnost. Úbytek biologické rozmanitosti je klíčovou součástí ekonomiky, která reaguje na klimatickou hrozbu, protože ohrožuje také zachování podmínek nezbytných pro prosperitu lidstva. Zatímco se však většina lidí nepochybně shodne na potřebě bezpečného a stabilního klimatu a životního prostředí, a to jak v současnosti, tak pro budoucí generace, v otázce přijatelných klimatických rizik, a tedy bezpečného (a spravedlivého) uhlíkového rozpočtu, již zdaleka nepanuje taková shoda.

V rámci hledání odpovědi na otázku, na základě jakých podmínek bychom měli omezovat a řídit naši ekonomiku, považujeme-li řešení klimatické krize za urgentní výzvu, se ve druhé části textu zabýváme požadavkem na sociální spravedlnost klimaticky neutrální ekonomiky.⁶ V první řadě by bylo z lidského hlediska nepředstavitelné, aby byl v budoucnu blahobyt zajištěn pouze pro malou část lidí. Za druhé, naléhavá povaha klimatické a environmentální hrozby vyžaduje od všech okamžité jednání.⁷ Aby byl přechod ekonomiky rychlý a skutečně transformační, musí se na něm podílet většina obyvatel včetně těch, kdo ho aktivně nepodporují a nepohánějí. Podmínkou k tomu, aby byl každý schopen přijmout společenské změny a změny životního stylu, které jsou pro řešení klimatické krize nezbytné, a aby je akceptoval jako „nový normál“, je demokratické vedení v podnikatelské i občanské sféře.

Proto je sociální spravedlnost ekonomiky v době klimatické hrozby stejně důležitá jako rychlost, s níž dosáhneme fungování v rámci environmentálních limitů.⁸ Navíc existuje řada důkazů, které dávají větší sociální rovnost do souvislosti s vyšší kvalitou života všech skupin ve společnosti.⁹

V konečném důsledku je základem obou těchto požadavků snaha brát ohled na blahobyt a štěstí budoucích generací stejně jako těch současných. Aby naše společnost zajistila maximální možnou kvalitu života pro všechny své členy, nejen nyní, ale

-
- 4 'Stav klimatické nouze byl dosud vyhlášen v 1,910 jurisdikcích a místních samosprávách, v nichž žije 826 milionů občanů' – Climate Emergency Declaration (2021) '[Climate emergency declarations in 1,910 jurisdictions and local governments cover 826 million citizens](#)' (citováno: březen 2021).
  - 5 Mezivládní panel pro změnu klimatu (IPCC) (2018) '[Global Warming of 1.5°C: An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development and efforts to eradicate poverty](#)'.
  - 6 S. Nazrul Islam, S (2015) '[Inequality and Environmental Sustainability](#)'. UN DESA, pracovní dokument č. 145.
  - 7 Jackson, T (2019), '[Zero Carbon Sooner](#)'. CUSP, pracovní dokument č. 18.
  - 8 Tento argument je široce rozpracován, například: Extinction Rebellion Youth (2020) '[Readings for Climate Organizers Regarding BLM](#)'; Filbury, H (2020) '[No Climate Justice without Racial Justice](#)'. Carbon Literacy Project; and NoiseCat, JB (2019) '[No, climate action can't be separated from climate justice](#)'.
  - 9 The Equality Trust (2009) '[Why More Equality?](#)'.

i v budoucnu, je potřeba zachovat trvale udržitelné životní prostředí a vytvořit sociálně spravedlivou ekonomiku.¹⁰

Předkládaná zpráva se zabývá těmito dvěma základními podmínkami přechodu na klimaticky neutrální ekonomiku.

Environmentální podmínky přechodu ke klimatické neutralitě

Má-li naše společnost prosperovat, musíme najít způsob, jak udržovat lidské systémy v chodu bez toho, že by při tom docházelo k nenapravitelným škodám na životním prostředí. Proto musíme řešit nejen klimatickou a environmentální krizi, ale také skutečnost, že lidstvo jako celek překračuje známé limity těžby surovin a úrovně znečištění.¹¹ Jedním ze způsobů, jak si tuto výzvu představit, je koncept planetárních mezí, který stanovuje kritické hranice, jež naše ekonomika již překročila, přičemž změna klimatu je jen jednou z nich.¹² Další planetární meze se týkají používání syntetických chemikálií, které má za následek poškozování ozonové vrstvy, znečištění ovzduší či používání dlouhodobě působících perzistentních toxických látek. Vypouštění syntetických chemických látek do přírodního prostředí by se mělo řídit zásadou předběžné opatrnosti: pokud není známa „bezpečná“ úroveň znečištění, musíme maximálně omezit jejich uvolňování, a tedy i používání takových látek. Místo toho však do zemských systémů vypouštíme stále větší množství těchto látek, aniž bychom přesně znali možné dopady takového počínání¹³ – evropské státy například nadále vydávají „mimořádná povolení“ pro používání neonicotinoidů (neuroaktivních insekticidů) v zemědělství, přestože EU v roce 2018 schválila úplný zákaz jejich venkovního použití kvůli smrtícím účinkům na včely a další opylovače.^{14, 15}

V mnoha případech je definování bezpečných limitů problematické. Například pokud jde o plasty, tak právě ty vlastnosti, kvůli kterým byly původně považovány za zázračný materiál (jako je jejich dlouhá životnost), z nich aktuálně dělají globální znečišťovatele. Úplné důsledky zamoření našich řek, moří, půdy a ovzduší mikroplasty v současné době zcela neznáme. Současný přístup „nejprve znečišťovat, teprve potom se ptát“ je neadekvátní, protože znamená, že jakákoli reakce nebo opatření vždy přijde příliš pozdě na to, aby se dalo zabránit negativním dopadům.

10 Například nevládní organizace LEAP a War on Want volají po Globální zelené nové dohodě (Global Green New Deal (n.d.) '[About us](#)'), zatímco Mezinárodní organizace práce vyzývá ke „spravedlivému přechodu k environmentálně udržitelné ekonomice a společnosti pro všechny“ – '[Just Transition Towards Environmental Sustainable Economies and Societies for All](#)' (2018).

11 Emise skleníkových plynů jsou jen jednou z forem znečištění.

12 Stockholm Resilience Centre (n.d.) '[The Nine Planetary Boundaries](#)' (citováno: srpen 2020).

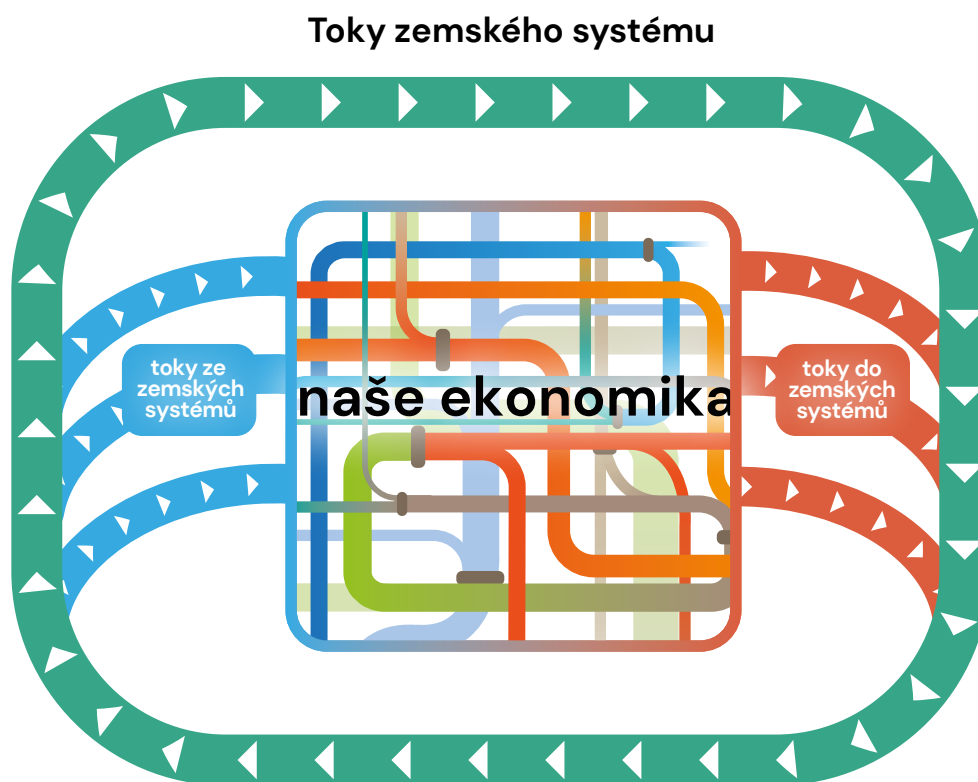
13 Chapman, A (2007) *Democratizing Technology: Risk, Responsibility and the Regulation of Chemicals*. Routledge; viz také Chapman, A (2006) '[Regulating Chemicals—From Risks to Riskiness](#)'. *Risk Analysis* 26:3.

14 Dowler, C a Sandler Clarke, J (2020) Díky mezeře v zákoně se i dva roky po zákazu v EU stále ve velké míře používají pesticidy nebezpečné pro včely, <https://unearthed.greenpeace.org/2020/07/08/bees-neonicotinoids-bayer-syngenta-eu-ban-loop-hole/> (citováno: duben 2020)

15 Historickým příkladem je používání protizánětlivého léku diklofenaku u skotu na indickém subkontinentu, které způsobilo pokles populace supů o 99 %, než byly rozpoznány jeho dopady na přírodní systémy – Becker, R (2016) '[Cattle drug threatens thousands of vultures](#)'. *Nature*.

Vzhledem k naléhavosti klimatické krize si nemůžeme dovolit, aby nám přijetí potřebných opatření trvalo desítky let, jako tomu bylo u předchozích environmentálních problémů.¹⁶ Od mezinárodního uznání klimatické změny, které vedlo k vytvoření Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (UNFCCC), uplynuly již téměř tři desetiletí, roční globální emise se však za tu dobu téměř zdvojnásobily.^{17,18} Přechod na klimaticky neutrální ekonomiku znamená, že Evropa bude muset změnit své vzorce využívání energie a zdrojů a související znečištění tak, aby v budoucnu odpovídaly únosné kapacitě Země. To bude vyžadovat restrukturalizaci našeho hospodářství. Požadovanou změnu si lze představit jako omezení toků zdrojů ze systémů Země do lidských systémů a opačných toků znečištění a „odpadu“ z lidských systémů zpět do systémů Země (viz obrázek 1). V některých případech je nutné velmi přísně kontrolovat uvolňování syntetických chemických látek do zemských systémů, abychom je omezili prakticky na nulu. Existují však i další toky, jako je voda, biomasa nebo dusík, které mohou být poměrně velké, avšak za předpokladu, že zůstanou v udržitelných místních i globálních limitech. Mezi typické příklady překračování těchto limitů patří úbytek podzemních vod nebo eutrofizace vodních toků způsobená nadměrným množstvím živin z hnojiv a odpadních vod.^{19,20}

Obrázek 1: Jak lidská ekonomika zapadá do toků zemského systému a jak se vzájemně ovlivňují.

- 16 Poté, co byly v roce 1962 v knize *Silent Spring* publikovány informace o smrtících dopadech pesticidu DDT na ptačí populaci, trvalo dalších 40 let, než došlo k mezinárodnímu zákazu jeho používání – Carson, R (1962) *Silent Spring*. Houghton Mifflin Company; viz také Boslaugh, SE (2016) 'Silent Spring'. *Encyclopaedia Britannica* (citováno: březen 2021).
- 17 UNFCCC (2021) 'What is the Kyoto Protocol?' United Nations (citováno: březen 2021).
- 18 Global Carbon Project (2020) 'Data Supplement to the Global Carbon Budget 2020 (Version 1.0) [Data set]'.
- 19 Léraud, I (2021) 'The Green Tides of Brittany'. *The Land* 28.
- 20 Sidhu, BS, et al. (2021) 'Spatio-temporal assessment of groundwater depletion in Punjab, India'. *Groundwater for sustainable Development* 12, 100498.

Kromě dosažení nulových emisí uhlíku musí lidstvo:

- zastavit uvolňování syntetických chemických látek do životního prostředí,
- omezit těžbu zdrojů na udržitelnou úroveň,
- snížit uvolňování přirozeně se vyskytujících látek na úroveň, kterou jsou zemské systémy schopny absorbovat,
- vytvořit prostor pro obnovu ekosystémů a přirozené biologické rozmanitosti, zastavit hrozbu masového vymírání.

Tento přístup však v současné době není, zejména v průmyslově vyspělých zemích, všeobecně uplatňován. Pozorujeme výrazný kontrast mezi současným hlavním proudem snah o dekarbonizaci různých odvětví a výše popsaným přístupem. Problémy jako změna klimatu, znečištění, ztráta biologické rozmanitosti a vyčerpání zdrojů jsou stále považovány za samostatné výzvy. Nedávno se například objevily úvahy o tom, jak může zavedení „oběhového hospodářství“ pomoci řešit klimatickou změnu. Takové přemýšlení posiluje názor, že ekonomika a klima jsou oddělené oblasti, které se mohou vzájemně doplňovat, místo aby byly vnímány jako různé aspekty v zásadě stejného problému.²¹ „Oběhové hospodářství“, jak je v současné době definováno, spočívá v nastavování procesů v rámci naší ekonomiky tak, aby docházelo k „eliminaci odpadů a znečištění, opakovanému používání výrobků a materiálů a regeneraci přírodních systémů“.²² To znamená, že se zaměřujeme především na toky z ekonomiky do zemských systémů, jak je znázorněno na pravé straně obrázku 1. Jak popisujeme v následující části, stejně jako koncept „oběhového hospodářství“ se i naše současné pokusy o řešení změny klimatu a plastového znečištění soustředí zejména na výstupy naší ekonomiky. K dosažení klimatické neutrality však musíme věnovat pozornost také jejím vstupům.

Trvalost před oběhovostí

Existují dva důvody, proč je důležité brát v úvahu nejen výstupy naší ekonomiky, ale i její vstupy. Za prvé, dosažení udržitelnosti zpravidla znamená nastolení rovnováhy (v tomto případě mezi lidskou ekonomikou a zemskými systémy), která umožňuje zajistit určitou úroveň stability.²³ Dosažení rovnováhy nebo stability zahrnuje posouzení vstupů ve vztahu k výstupům. Za druhé, protože světová ekonomika je v současnosti obecně lineární, mají vstupy tendenci řídit výstupy – například je nepravděpodobné, že by lidstvo dokázalo snížit emise skleníkových plynů bez toho, aby zároveň došlo

21 Ellen MacArthur Foundation (2019) '[Completing the Picture: How the Circular Economy Tackles Climate Change](#)'.

22 Ellen MacArthur Foundation (2021) '[What Is The Circular Economy?](#)'

23 Žádný systém nezůstává v rychle se měnícím stavu příliš dlouho, a proto je nestabilní systém zpravidla neudržitelný. Většina varování před klimatickou změnou je v podstatě varováním před rostoucí nestabilitou zemských systémů a rizikem období rychlých změn, kterým se lidstvo i veškerý ostatní život bude jen velice těžko přizpůsobovat – Světová banka (2012) '[Turn Down the Heat: Why a 4°C Warmer World Must Be Avoided](#)'.

k omezení těžby fosilních zdrojů.^{24,25,26} Pandemie ukázala, jak úzce provázaná je poptávka a nabídka fosilních paliv.²⁷

Je zřejmé, že v současné době světová ekonomika v celé řadě ukazatelů exponenciálně roste, místo aby se stabilizovala.²⁸ Tabulka 1 ukazuje, že se celosvětová spotřeba zdrojů od roku 1970 do roku 2017 ztrojnásobila, a to ve všech odvětvích. Současné prognózy naznačují, že reálné využívání zdrojů se v porovnání s rokem 2011 více než zdvojnásobí, což povede k tomu, že emise z „materiálového hospodářství“ převýší současné celkové globální emise.^{29,30}

Odvětví	Těžba (2017)	Nárůst od roku 1970
Kovy	9,1 mld. tun	3,5krát vyšší
Nekovové nerostné suroviny	44 mld. tun	4,9krát vyšší
Fosilní paliva	15 mld. tun	2,5krát vyšší
Biomasa	24 mld. tun	2,7krát vyšší

Tabulka 1: Úroveň globálního využívání zdrojů podle odvětví, 1970–2017.³¹

Největším odvětvím z hlediska spotřeby materiálu je stavebnictví. Ze 100 miliard tun zdrojů celosvětově použitých v roce 2017 sloužila téměř polovina k růstu globálních aktiv a sotva 9 % (klesající podíl) bylo znovu použito nebo recyklováno. Navzdory rozšiřování zastavěného prostředí je zřejmé, že rostoucí objem vstupů do naší globální ekonomiky je hlavní hnací silou neomezených toků odpadů z našeho hospodářství, které vedou ke znečištění a překračování planetárních mezí.³² Je tedy jasné, že lidstvo jako celek musí především zásadně omezit toky nových zdrojů, které využívá. To platí zejména v případě kovů.³³ Chceme-li maximalizovat výsledky naší činnosti a udržet se při tom v rámci vnějších limitů zemských systémů, neobejdeme se bez principů oběhovosti. Oběhové hospodářství by však nemělo znamenat spotřebu dalších zdrojů na výrobu nových výrobků a budov, u nichž předpokládáme budoucí opětovné využití nebo recyklaci. Oběhové hospodářství musíme začít uplatňovat již nyní, a to s využitím zdrojů, které jsou již teď v našem hospodářství k dispozici. Těmi musíme nahradit současné neudržitelné vstupní toky. Ekonomika reagující na klimatickou hrozbu musí být zásadně odlišná v tom, že bude vycházet z našich stávajících aktiv, zvyšovat jejich trvalost, a tedy i udržitelnost.

24 Smith, CJ, et al. (2019) '[Current fossil fuel infrastructure does not yet commit us to 1.5 °C warming](#)'. *Nat Commun* 10,101.

25 Carbon Tracker (2017) '[Carbon budgets: Where are we now?](#)' (citováno: březen 2021).

26 Berners-Lee, M, Clark, D (2013) *The Burning Question*. Profile Books, s. 82–83, 87.

27 Sheppard, D, Hume, N (2020) '[Oil storage to max out in months as coronavirus crushes demand](#)'. *Financial Times* (citováno: březen 2021).

28 Steffen, W, et al. (2015). '[The Trajectory of the Anthropocene: The Great Acceleration](#)'. *The Anthropocene Review*.

29 OECD (2019) '[Global Material Resources Outlook to 2060: Economic Drivers and Environmental Consequences](#)'.

30 Ritchie, H (2020) '[Sector by sector: where do global greenhouse gas emissions come from?](#)'

31 Oberle, B, et al. (2019) '[Global Resources Outlook 2019: Natural Resources for the Future We Want](#)'. International Resource Panel; United Nations Environment Programme, s. 32–38.

32 Stockholm Resilience Centre (n.d.) '[The Nine Planetary Boundaries](#)' (citováno: srpen 2020).

33 Allwood, J, Cullen, J (2012) [Sustainable Materials: With Both Eyes Open](#). UIT Cambridge.

Meze kontroly

Nedávné evropské dějiny ukazují, že lidé mají tendenci jednat, jako by měli kompletní moc nad svým osudem, a mohli navíc neomezeně přetvářet přírodu tak, aby vyhovovala potřebám určitých skupin. Tento přístup se stal hnacím motorem velké části industrializace a koloniálního hospodářství.^{34,35} Současný koncept „oběhového hospodářství“ představu o tom, že člověk má pod kontrolou celý cyklus materiálových toků, spíše posiluje. Místní a globální ekonomiky proto musí stanovit limity pro využívání přírodních zdrojů a návrat odpadů zpět do přírody s plným vědomím toho, že každá ekonomika je součástí větších zemských systémů.³⁶ Jako lidstvo si musíme připomínat, že není v naší moci řídit úplně vše. Musíme však převzít zodpovědnost nad toky do našeho hospodářství a z něj.

Řízení poptávky

Existují vnější limity zdrojů a energie ze zemských systémů a Slunce, které jsou nám k dispozici, stejně jako limity odpadních toků, které může lidská ekonomika uvolňovat zpět do Země. Ačkoli by časem zajisté mohlo být možné, díky pokračujícímu výzkumu a vývoji, v rámci těchto mezí „dosáhnout více“, v současnosti tyto vnější limity určují, jaké zboží a služby může naše ekonomika produkovat. Má-li se naše hospodářství vejít do dostupného ekologického prostoru, bude nezbytné řídit, a v některých případech omezovat, poptávku po zboží a službách.³⁷ Současné představy o oběhovém hospodářství tuto skutečnost náležitě nezohledňují a chybí i odpovídající podpora politik, pomocí kterých bychom mohli takového stavu dosáhnout.

Nedávné studie například uvádějí, že je třeba, abychom používali méně materiálů k výrobě mnohem menšího počtu úspornějších automobilů s delší životností.³⁸ Mnozí zastánci „oběhového hospodářství“ si však neuvědomují, že to znamená snížení objemu globálních materiálových toků nebo celosvětové výroby automobilů, nemluvě o zvrácení trendu rostoucího počtu těžkých SUV na našich silnicích.³⁹ Cesta ke klimaticky neutrální ekonomice bude zřejmá pouze tehdy, když připustíme, že naše ekonomika musí omezit své vstupy i výstupy a že „rozsah“ výroby je součástí problému.

Geografický rozměr oběhového hospodářství

K dosažení nulových emisí uhlíku je nezbytné změnit jak objem spotřeby energie, tak způsob, jakým je energie dodávána. Obnovitelné zdroje nemohou zajistit ani zdaleka takové množství nebo koncentraci energie, jakou v současnosti poskytují fosilní paliva.⁴⁰ To má velké důsledky pro celosvětovou přepravu zboží a materiálů, která je v současnosti

34 New Civil Engineer (2018) '[Defining civil engineering](#)' (citováno: březen 2021).

35 Light, M (2020) '[Colonialism, Hegemony, and the Environment](#)'. Climate Just Collective (citováno: březen 2021).

36 Giampietro, M, Funtowicz, SO (2020) '[From elite folk science to the policy legend of the circular economy](#)', Environmental Science & Policy, 109, s. 64–72.

37 Kate Raworth (2017) '[Doughnut Economics](#)'. Random House.

38 Ellen MacArthur Foundation (2019) '[Completing the Picture: How the Circular Economy Tackles Climate Change](#)'.

39 Prodeje větších sportovních užitkových vozidel (SUV) stále rostou. Aktuálně tvoří více než pětinu prodejů nových vozidel a třetinu všech vozidel na britských silnicích. Viz Fleet News (2018) '[SUVs account for almost a third of cars on UK roads](#)'; Attwood, J (2019) '[Report: soaring SUV sales causing car emissions to rise](#)'. Autocar.

40 Allwood, J, et al. (2019) '[Absolute Zero: Delivering the UK's climate change commitment with incremental changes to today's technologies](#)'. UK FIRES.

závislá na energeticky náročném a snadno skladovatelném fosilním palivu, jakým je ropa. V současné době neexistují žádné životaschopné technologie pro dekarbonizaci letectví nebo dálkové lodní dopravy v požadovaném rozsahu, takže k dosažení nulových emisí uhlíku je třeba tyto formy dopravy omezit.⁴¹ Současně se však očekává, že celosvětová nákladní doprava se do roku 2050 ztrojnásobí, a co je ještě znepokojivější, největší – téměř pětinasobný – nárůst by měl nastat u letecké dopravy, která je nejškodlivější vůči klimatu.^{42,43} Již dříve jsme v rámci projektu Climate Emergency Economy poukázali na to, že stávající objem obchodování by bylo možné z velké části omezit nebo, v případě letecké přepravy, přesunout na jiné druhy dopravy.⁴⁴ Není možné a ani nezbytné zcela oddělit dopravu od poptávky po energii. Pokud však připustíme, že poptávka po energii (zejména ve formě, která je nejvhodnější pro dopravu) musí být v klimaticky neutrální ekonomice omezená, znamenalo by to také omezení dopravy na dlouhé vzdálenosti v porovnání se současným stavem.

Současné pojetí přechodu na „oběhové hospodářství“ není v souladu s požadavky klimaticky neutrální ekonomiky, protože počítá s globálními oběhovými toky materiálů. Namísto přepravy odpadů po celém světě za účelem recyklace a následné opětovné výroby je potřeba, aby se opětovné využití materiálů odehrávalo především na místní a regionální úrovni. Na „prostorovém rozměru“ oběhového hospodářství záleží.

Mýtus rozpojení (decoupling)

Investice soukromého sektoru do „zeleného růstu“ mohou v konkrétních případech budit dojem, že jde o skutečnou transformaci.^{45,46,47} Tyto úspěšné obchodní modely sice stály za rozvojem výroby energie z obnovitelných zdrojů a zlepšováním jejich účinnosti, nevedly však k zásadnímu odpojení ekonomického růstu od dopadů na životní prostředí, jak někteří předpokládali.^{48,49} Naděje na absolutní rozpojení této vazby nejsou podloženy reálnými důkazy.⁵⁰ Pokračující růst spotřeby (hmotných produktů i služeb) je provázán s trvalým hospodářským růstem. To se odráží v trendech spotřeby fosilních paliv a souvisejících emisí CO₂ a také rostoucí těžbě zdrojů.⁵¹

41 Allwood, J, et al. (2019) '[Absolute Zero: Delivering the UK's climate change commitment with incremental changes to today's technologies](#)'. UK FIRES.

42 King, M (2019) '[Freight demand will triple by 2050—new report](#)'. Lloyd's Loading List.

43 Viz také Sims, P, Essex, J (2020) '[Trade and Investment Requirements for Zero Carbon](#)'. Green House Think Tank a Green European Foundation.

44 Sims, P, Essex, J (2020) '[Trade and Investment Requirements for Zero Carbon](#)'. Green House Think Tank a Green European Foundation.

45 Viz Irena (2020) '[Renewables Beat Even Cheapest Coal Competitors on Cost](#)' (citováno: leden 2021).

46 Viz edie (2021) '[Jaguar to switch to fully electric vehicle portfolio by 2025](#)' (citováno: leden 2021).

47 Viz Interface (n.d.) '[The Interface Story](#)' (citováno: leden 2021).

48 Haberl, H, et al. (2020) '[A systematic review of the evidence on decoupling of GDP, resource use and GHG emissions, part II: synthesizing the insights](#)'. Environ Res Lett 15, 065003.

49 Hawken, P, et al. (2013) *Natural capitalism: The next industrial revolution*. Routledge.

50 Christie, I, et al. (2019) '[Growing pain: the delusion of boundless economic growth](#)'. CUSP (citováno: březen 2021).

51 Jackson, T (2011) *Prosperity without growth*. Routledge. Obr. 5.3 a 5.5, s. 86.

Britský ekonom Tim Jackson uzavírá své hodnocení decouplingu (rozpojení vazby mezi ekonomickým růstem a dopady na životní prostředí) těmito slovy:

„Ti, kdo prosazují decoupling jako únikovou cestu z dilematu růstu, by se měli blíže podívat na historickou evidenci – a na základní aritmetiku růstu.“⁵²

Důsledky pro klimatickou politiku

Znamená-li závazek k přechodu na klimaticky neutrální ekonomiku přijetí environmentálních limitů, co z toho vyplývá pro rychlou transformaci, kterou nyní musí evropské ekonomiky provést?

Světová banka nedávno upozornila na nárůst poptávky po zdrojích, jako jsou vzácné zeminy, v souvislosti s výrobou energie z obnovitelných zdrojů (např. pro použití ve větrných turbínách a solárních panelech) a jejím skladováním (např. vodíkové palivové články a lithium-iontové baterie).⁵³ Ukazuje to na obrovský růst poptávky po kovech, jejichž nedostatek by mohl zastavit nebo zpomalit další zavádění těchto technologií. Poptávka po kobaltu ze strany výrobců elektromobilů pravděpodobně do roku 2030 převyší jeho produkci.⁵⁴ Podobně může rozvoj vozidel s vodíkovými palivovými články omezit nedostatek platiny, jejíž zdroje jsou v současnosti soustředěny pouze v jedné oblasti Ruska.⁵⁵ To ukazuje na složitost problému a míru, do jaké jsou různá environmentální hlediska vzájemně propojena.

Nejenže se naše ekonomiky staly nepřehledným labyrintem, ale lidstvo ani plně nerozumí rozsahu a povaze složitosti zemských systémů, v jejichž rámci fungují.⁵⁶ Existuje reálné riziko, že snaha omezit toky do jednoho odvětví našeho hospodářství nebo z něj bude mít nečekané dopady jinde v systému.⁵⁷ Podmínkou přechodu na klimaticky neutrální ekonomiku je, aby rozvinuté průmyslové společnosti přijaly zákony a pravidla pro řízení toků do naší ekonomiky a z ní na bezpečnou a stabilní úroveň. V případě některých syntetických chemických látek jsou tyto hodnoty prakticky nulové. K tomu je zapotřebí, aby naše společnost nejen přijala skutečnost, že tyto materiálové toky sama řídí, ale také za ně převzala výhradní odpovědnost.

52 Jackson, T (2011) *Prosperity without growth*. Routledge. Obr. 5.3 a 5.5, s. 86.

53 Arrobas, DLP, et al. (2017) [‘The growing role of minerals and metals for a low carbon future’](#). Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj / Světová banka.

54 70 % kobaltu v současnosti pochází z Demokratické republiky Kongo – Jones, B, et al. (2020) [‘The EV revolution: The road ahead for critical raw materials demand’](#). Applied Energy 280, 115072.

55 Alonso, E, et al. (2012) [‘Platinum availability for future automotive technologies’](#). Environmental science & technology 46:23, s. 12986–12993.

56 Shelldrake, M (2020) *Entangled Life*. Penguin Random House.

57 Mudie, S (2020) [‘Net Zero and Unintended Consequences’](#). Carbonxgen.

Sociální požadavky na klimaticky neutrální ekonomiku

Tato část se věnuje popisu historie znečištění prostředí, využívání zdrojů a sociálních nerovností, po němž následuje diskuze o potřebě široké shody při přechodu na klimaticky neutrální hospodářství. To vše vede k přesvědčení, že skutečná transformace musí být sociálně spravedlivá.

Aby Velká Británie dostala svému závazku podílet se na globálním uhlíkovém rozpočtu, musí dosáhnout uhlíkové neutrality (nulových čistých emisí uhlíku) nejpozději do roku 2030.⁵⁸ Ačkoli mezi jednotlivými evropskými regiony existují rozdíly v současných i historických emisích, Evropa jako celek musí v příštích letech velmi výrazně snížit své emise, má-li jí do roku 2030 vůbec nějaký rozpočet na emise uhlíku zbýt.^{59,60,61}

Z toho vyplývá nutnost velmi rychlého přechodu a výrazných změn chování a životního stylu.⁶²

Spravedlivá transformace

Období industrializace charakterizuje nedostatek respektu k jakýmkoli limitům využívání zdrojů, ruku v ruce s vykořisťováním lidské pracovní síly.^{63,64} To vedlo spíše k vytváření nerovností než spravedlivému sdílení zdrojů prostřednictvím spravedlivého obchodování.⁶⁵ Země s koloniální historií (zejména evropské mocnosti) využívaly přírodní zdroje (v té době) vojensky slabších částí světa pro svůj vlastní prospěch. To vedlo ke vzniku globálních nerovností a také definovalo klíčové obchodní vztahy a mocenskou strukturu mezi bohatými a chudými zeměmi, která přetrvává dodnes. V tomto období také zakořenila představa, že „my“ (Evropané) si můžeme vzít vše, co chceme, a nestarat se, zda zbývá dost pro ostatní. Navzdory „konci“ kolonialismu před více než 50 lety se globální nerovnosti stále zvyšují – od roku 1960 se jejich míra zčtyřnásobila.⁶⁶ Ačkoli některé z těchto nerovností nabývají nové podoby, většinu z nich lze nejlépe popsat jako „neokolonialismus“ udržovaný korporacemi a globálními

58 Jackson, T (2019), *'Zero Carbon Sooner'*. CUSP, pracovní dokument č. 18.

59 MacKay, DJC (2009) *Sustainable Energy – without the hot air* [online]. UIT Cambridge, s. 13.

60 Emise z výroby na občana EU v roce 2018 se pohybovaly mezi 4,8 a 20,3 tunami CO₂e: Eurostat (2021) *'Population change – Demographic balance and crude rates at national level [DEMO_GIND]'* (citováno: březen 2021); Eurostat (2021) *'Greenhouse gas emissions by source sector (zdroj: EEA) [ENV_AIR_GGE]'* (citováno: březen 2021); Eurostat (2021) *'Greenhouse gas emissions per capita [T2020_RD300]'* (citováno: březen 2021).

61 Emise z výroby ve skupině zemí EU27 v roce 2018 činily 3,9 Gt CO₂e (Eurostat (2020) *'Greenhouse gas emission statistics – emission inventories'*). Rozdělíme-li zbývající globální uhlíkový rozpočet pro udržení oteplení pod 1,5 °C od roku 2020, který činí ~250 Gt Co₂e, rovnoměrně mezi světovou populací, zbývá zemím EU27 z jejich „spravedlivého“ dílu pouze 15 Gt Co₂e (Tokarska, K, Matthews, D (2021) *'Refining the remaining 1.5C "carbon budget"'*. Carbon Brief). Počet obyvatel států EU27 bereme jako 448 milionů (Eurostat (2020) *'First population estimates – EU population in 2020: almost 448 million'*) a světovou populaci jako 7,6 miliard (World Bank (2018) *'Population, total'*).

62 Carmichael, R (2019) *'Behaviour change, public engagement and Net Zero'*. Zpráva pro Výbor pro změnu klimatu.

63 Pavid, K (n.d.) *'What is the Anthropocene and why does it matter?'* Natural History Museum. Viz také webové stránky [The Anthropocene Project](#)

64 Hickel, J (2017). *The divide: A brief guide to global inequality and its solutions*. Penguin Random House.

65 Sassen, S (2014). *Expulsions: Brutality and Complexity in the Global Economy*. Harvard University Press.

66 Hickel, J (2019) *'A response to Noah Smith about global poverty'*.

institucemi, které stále sídlí na globálním Severu (zejména v Evropě a USA). Často jsou spojeny s programy „pomoci“ a obchodními dohodami.^{67,68,69}

„Bohatství evropských národů se z části opírá o vykořisťovatelské globální struktury.“

Oxfam Germany a Evropská kancelář pro životní prostředí (EEB)⁷⁰

Podmínkou dosažení klimaticky neutrální ekonomiky je uznání koloniální historie a pochopení toho, jak formuje dnešní evropskou ekonomiku. Stejně jako ostatní průmyslové regiony si i Evropa již vyčerpala svůj podíl zdrojů a měla by proto snižovat jejich spotřebu, jakož i produkci znečišťujících látek rychlejším tempem než průměr světa.⁷¹ Zároveň musí umožnit obyvatelům ostatních částí světa, aby si vzali svůj spravedlivý podíl na zdrojích a ekologickém prostoru. Mějme na paměti, že některé z nejchudších zemí světa, které se nejméně podílely na vzniku klimatické změny, budou trpět nejhoršími dopady.⁷² Je také prokázáno, že snižování nerovností přispívá k prosperitě všech, nikoliv jen těch nejchudších.⁷³ Klimatická spravedlnost představuje jedinou cestu změny, jež respektuje práva všech lidí. Její podmínkou je, aby k nejrychlejšímu poklesu spotřeby a emisí uhlíku docházelo v nejbohatších zemích.⁷⁴

Autoritářské režimy mohou teoreticky zavádět potřebné změny mnohem rychleji. Pohled do historie nám však naznačuje, že to jejich vůdci pravděpodobně neudělají. Ve skutečnosti existují jasné historické vazby mezi vykořisťováním lidí a honbou za přírodními zdroji, přičemž to zpravidla byly demokratické instituce, které autokratickou moc v tomto ohledu omezily.⁷⁵

Zajištění souhlasu

V demokraciích je změna takto velkého měřítká vždy podmíněna souhlasem veřejnosti. Ten však může přicházet postupně. Začneme například získáním podpory pro politický program a z něj vyplývající „mandát“ ke změně. Vláda pak bude tento program realizovat motivováním menšiny „průkopníků“, aby v rámci zaváděných politik a ekonomických změn ukazovali cestu k proměně chování. Většina lidí a firem nakonec vyjádří svůj souhlas tím, že začne tuto menšinu následovat a přestane se změnám se bránit. Různé fáze souhlasu jsou tedy následující: politický mandát k rychlému přechodu; menšina,

67 Langan, M (2018) *Neo-Colonialism and the Poverty of 'Development' in Africa*. Palgrave Macmillan.

68 RIAO-RDC (DR Congo), et al. (2021) *'Development Finance as Agro-Colonialism'*.

69 Barbara Sennholz-Weinhardt et al. (2021) "TOWARDS A WELLBEING ECONOMY THAT SERVES PEOPLE AND NATURE", Oxfam Germany e.V. a Evropský úřad pro životní prostředí (EEB).

70 Barbara Sennholz-Weinhardt et al. (2021) "TOWARDS A WELLBEING ECONOMY THAT SERVES PEOPLE AND NATURE", Oxfam Germany e.V. a Evropský úřad pro životní prostředí (EEB).

71 Vandermaesen, T, et al. (2019) *'EU overshoot day: Living beyond nature's limits'*. WWF.

72 Mezivládní panel pro změnu klimatu (IPCC) (2018) *'Global Warming of 1.5 °C: Summary for Policymakers'*, odst. B.5.1.

73 Wilkinson, R, Pickett, K (2010) *The spirit level: Why equality is better for everyone*. Cambridge University Press.

74 UN (2019) *'Climate Justice'. UN Sustainable Development Goals*.

75 Např. britský parlament v případě faktické nadvlády Východoindické obchodní společnosti nad indickým subkontinentem; belgická vláda v souvislosti s králem Leopoldem II. v Kongu; vedoucí role kanadské vlády při dojednávání Montrealského protokolu o freonech.

kteřá se rozhodne vést změnu v rámci vytvořeného politického rámce; většina občanů, kteřá se rozhodne tuto menšinu následovat.

V následující části této publikace uvádíme dvě důležitá politická doporučení pro to, jak si zajistit souhlas většiny veřejnosti s transformací. Za první, se jedná o nástroje participativní demokracie, jako jsou občanská shromáždění, jež ukazují lidem, že se mohou politicky angažovat a podobu transformace ovlivnit. Za druhé, to jsou informační kampaně pro veřejnost, které umožňují každému člověku porozumět důvodům za potřebou rychlé transformace a vytvořit si tak na ni informovaný názor. Existuje však jeden ještě důležitější faktor, který pomáhá zajistit souhlas veřejnosti, a to když většina lidí pocítí, že i oni mohou mít ze změny prospěch.

V zásadě platí, že lidé mnohem snáze přijímají změnu, mají-li pocit, že je to v jejich zájmu, a zároveň vidí, že i jiní na takovou změnu přistoupili.⁷⁶

Důsledky pro klimatickou politiku

Rychlý přechod na klimaticky neutrální ekonomiku nelze v Evropě uskutečnit bez souhlas občanů evropských států. Ke splnění globálních uhlíkových rozpočtů a limitů znečištění je obdobně nezbytný celosvětový souhlas. To znamená, že svůj díl zátěže a přínosů transformace budou muset nést a spravedlivě sdílet všechny společnosti všude na světě. Dnes však vidíme, že 50 % nejbohatší světové populace již spotřebovalo 56 % kumulativního globálního uhlíkového rozpočtu pro udržení oteplení pod hranicí 1,5 °C, zatímco na zbývajících 50 % lidí připadají pouhá 4 %.⁷⁷ Přístup k tokům zdrojů ze zemských systémů a přínosy z nich musí být spravedlivě rozděleny. Stejně tak je třeba spravedlivě nést důsledky znečištění a sdílet odpovědnost za udržení našich ekonomik v mezích globálních ekologických limitů. Obyvatelstvo Evropy patří převážně k nejbohatším 50 % světové populace, tedy k těm, kteří si již vyčerpali více než svůj spravedlivý díl ze zbývajících uhlíkového rozpočtu.

Přístup k řešení klimatické změny založený na nových technologiích toto nebere v úvahu. Současné politiky a z nich vyplývající ekonomické strategie se soustředí výhradně na fyzikální a environmentální problémy a snaží budovat svět v rámci planetárních limitů, aniž by při tom braly ohledy na potřeby celého lidstva. To jen zvýší nerovnosti a povede k tomu, že cokoli, čeho dosáhneme, bude nezbytně příliš málo, příliš pozdě.⁷⁸

Přístup založený na technologiích by sice mohl snížit vliv evropských občanů na klima na místní úrovni, pokud se však nezmění také systémy, na nichž je založena globální ekonomika, nezabrání to Evropě v dlouhodobém horizontu v nakupování produktů s vysokou ekologickou stopou **✘ Buying Dirty**, ani pokračujícímu využívání škodlivých technologií **✘ Locking in Harm**. V důsledku to znamená, že evropská opatření nebudou dostatečná **✘ Sufficient Action**. Chceme-li, aby ostatní země a občané těchto zemí omezili své uhlíkové emise nebo přestali ničit významná úložiště uhlíku, jako jsou lesy, musíme jim dát spravedlivý podíl na globálně udržitelných tocích ze zemských systémů a do nich. Musí také dostat spravedlivou cenu za všechny zdroje

76 Abram, S, et al. (2020) '[Just Transition: Pathways to Socially Inclusive Decarbonisation](#)'. COP26 Universities Network.

77 Gore, T (2020) '[Confronting Carbon Inequality](#)'. Oxfam (citováno: březen 2021).

78 Islam, SN, Winkel, J (2017) '[Climate Change and Social Inequality](#)'. UN DESA, pracovní dokument č. 152.

v rámci těchto udržitelných limitů, které se rozhodnou vyvážet do Evropy. Lidstvo musí vnímat svůj vztah s přírodními systémy jako vzájemně prospěšný a neoceňovat pouze to, co z nich může získat. Evropská ekonomika je propojena s ostatními světovými ekonomikami prostřednictvím globálních dodavatelských řetězců, obchodu a sdílené závislosti na stejných zemských systémech. Obyvatelé Evropy musí sami sebe vidět ve vzájemně prospěšném vztahu se zbytkem lidstva. Existuje jen jeden globální kumulativní uhlíkový rozpočet a dopady změny klimatu neznají hranice.

Klimaticky neutrální ekonomika musí být vždy založena na souhlasu, spravedlnosti, snižování nerovností a spravedlivém sdílení přínosů, dopadů a odpovědnosti za nezbytné změny.

Podmínky změny

Důsledky souběžného řešení mnoha environmentálních problémů, nemluvě o těch sociálních, jsou nedozírné. Evropská společnost již nemá na výběr mezi utlačovatelským statutem quo a naivním technologickým optimismem.⁷⁹ Je pravda, že naše ekonomika čelí širším výzvám než jen těm, které jsou nastíněny v této publikaci. Přechod na klimaticky neutrální ekonomiku však může pomoci řešit i tyto problémy. Stále více lidí si připouští myšlenku, že finanční krize v roce 2008 byla v zásadě příznakem současné ekonomiky, nikoliv „nešťastným sledem událostí“ nebo výsledkem „nekalých činů“.

Ještě významnější je však pokračující pokles tempa zvyšování produktivity práce a možnost, že úspěšná snaha o „hospodářský růst“, jak je v současnosti chápána a prosazována, je právě tím, co vytváří nestabilitu v naší ekonomice. Opět citujme ekonoma Tima Jacksona:

„Nespravedlnost záchrany strůjců krize na úkor jejích obětí musí být všem zřejmá.“⁸⁰

Vzhledem k pochybnostem o tom, zda je současný stav životaschopný nebo dokonce schopný přinášet stabilní prosperitu, a k naléhavé potřebě dosažení klimatické neutrality se zdá, že podmínky pro transformační změnu existují.⁸¹

Tato změna musí zahrnovat jak transformaci ekonomických struktur, tak změnu hodnot naší společnosti. Nejde ani tak o novou definici našich individuálních hodnot, jako spíše o sladění kulturních a ekonomických systémů naší společnosti se základními lidskými hodnotami. Naše současná ekonomika je založena na úzkém pohledu na lidskou povahu, který předpokládá, že lidé budou vždy jednat ve svém individuálním finančním zájmu. Lidé jsou však složitou směsicí sobeckého a altruistického chování. Uvědomění si této skutečnosti a utváření společnosti na základě správného pochopení

79 Turner, A (2020) '[Techno-optimism, behaviour change and planetary boundaries](#)'. Keele World Affairs, Lectures on Sustainability.

80 Jackson, T (2016) '[Beyond Consumer Capitalism—Foundations for Sustainable Prosperity](#)'. CUSP, pracovní dokument č. 2.

81 Jackson, T (2018) '[Understanding the “New Normal” — The Challenge of Secular Stagnation](#)'. CUSP and All Party Parliamentary Group on Limits to Growth, An Economy That Works, Briefing Paper No.1.

lidských potřeb a pohnutek otevře nové možnosti a pomůže definovat jasnou vizi toho, jak by měla vypadat ekonomika v době klimatické hrozby.

Naše vláda a společnost musí..

Aby bylo možné přijmout dostatečná opatření **+** **Sufficient Action**, která zajistí, že naše ekonomika bude fungovat v mezích životního prostředí a splní výše uvedené sociální požadavky, musí naše vláda a společnost:

- Řídit poptávku po zboží, službách a činnostech **+** **Managing Demand** tak, aby související spotřeba zdrojů a energie mohla být uspokojena pouze z obnovitelných zdrojů.
- Soustředit se na kvalitu, nikoli kvantitu **+** **Quality not Quantity** tak, aby bylo možné zajistit maximální prosperitu pomocí udržitelně dostupných materiálů.
- Zastavit škodlivé vstupy, které vedou ke škodlivým výstupům **✗ Rubbish in, Rubbish out** – cestou je odstranění ekonomické motivace k maximální „průtokovosti“ naší ekonomiky.
- Podpořit místní řešení **+** **Empowering Local Solutions**, aby byl přechod k udržitelné budoucnosti spravedlivý a férový a mohl proběhnout co nejrychleji.

Uvedená opatření jsou součástí souboru nástrojů pro bezemisní politiku [Zero Carbon Policy Toolkit](#)⁸² navrženého v rámci tohoto projektu.

Managing Demand

Klíčovými oblastmi, kde je třeba řídit poptávku, jsou těžko dekarbonizovatelná odvětví, jako je letectví, lodní doprava, nákladní silniční doprava a materiály či procesy náročné na emise skleníkových plynů a potřebu energie (např. cement a beton, rafinace kovů z rud).⁸³ V případě některých materiálů nebo činností je třeba brát ohled také na to, aby byly životně důležité zdroje k dispozici i budoucím generacím. Typickými příklady jsou rybolov, používání fosforu jako hnojiva⁸⁴ či využívání kovů, jako je lithium pro výrobu baterií nebo vzácných zemin pro elektrifikaci.⁸⁵ Řízení poptávky vyžaduje strukturální změny v naší ekonomice spolu se změnou chování. Taková změna nenastane bez toho, že by došlo k reformě ekonomických, fyzických, organizačních a kulturních motivů poptávky po zdrojích.⁸⁶ Je důležité si uvědomit, že řízení poptávky může mít rozdělující efekt. Politický dialog o tomto tématu je však také důležitou součástí vyrovnání se se skutečností, že lidstvo nemá situaci plně pod svojí kontrolou. Jak je popsáno v kapitole

82 Green House Think Tank (2020) 'Enablers and Blockers of Zero Carbon: Policy Toolkit'.

83 Allwood, J, Cullen, J (2012) [Sustainable Materials: With Both Eyes Open](#). UIT Cambridge.

84 Cho, R (2013) 'Phosphorus: Essential to Life—Are we Running Out?'. State of the Planet; MIT (n.d.) 'Fighting Peak Phosphorus'.

85 Woody, T (2019) 'The sea is running out of fish, despite nations' pledges to stop it'. National Geographic.

86 DEMAND (2015) 'Reducing demand for business'. Research insight no. 13.

„Sociální požadavky na klimaticky neutrální ekonomiku“, přijetí vnějších limitů lidské činnosti není snadné a naše společnost tento fakt po mnoho generací popírala.

Je přirozené, že se lidem nelíbí, když je jim něco odpíráno. Mějme však na paměti, že ještě větší pocit nespokojenosti taková situace vyvolává, pokud reklama nebo kultura lidem říká, že jde o něco, co potřebují nebo si zaslouží.⁸⁷ Dalším poznatkem, jak je popsáno dále v části o podpoře místních řešení **Empowering Local Solutions**, je skutečnost, že lidé mnohem spíše podpoří změny, jako je řízení poptávky, mají-li možnost porozumět procesu rozhodování a podílet se na něm. A konečně, pokud jsou lidé bráni jako „občané“ (na rozdíl od spotřebitelů) a mluvíme o „naší ekonomice“, umožňuje jim to chovat se jako aktivní hráči v procesu změny, místo aby ekonomika byla něčím, co se jim děje mimo jejich kontrolu.⁸⁸ K tomu je zapotřebí odpovídajícího politického vedení.⁸⁹

Doporučení pro tvůrce politik:

- Regulovat ekonomiku a soustředit se při tom na faktory, které motivují neudržitelnou poptávku – například nahradit „předvídaní a poskytování“ infrastruktury pro růst poptávky politikami plánování a investičními strategiemi, které poptávku omezují. Viz jedna z překážek ze souboru nástrojů pro bezemisní politiku, kterou je „Pokládání si špatných otázek“ **Asking the Wrong Questions**.
- Před regulací nabídky v jakékoli oblasti si ověřit, že poptávka není uměle nafouknutá reklamou.
- Využívat veřejné informační kampaně k tomu, abyste lidem dali možnost měnit své chování (viz nástroj „Změna kultury“ **Changing Culture**).
- Využívat občanská shromáždění a další formy participativní demokracie k získání podpory a zapojení veřejnosti v oblastech, kde je třeba řídit poptávku (např. letectví, spotřeba masa, vlastnictví automobilů) (viz nástroj „Podpora místních řešení“ **Empowering Local Solutions**).
- Provést revizi měnové politiky a regulace finančních institucí tak, aby centrální banky mohly odrazovat od poskytování úvěrů na neudržitelné činnosti.⁹⁰
- Poslední možností (které se však nesmíme vyhýbat), pokud výše uvedené nestačí k přijetí dostatečných opatření **Sufficient Action**, je přímé dotování snížení poptávky nebo zdanění spotřeby v klíčových oblastech (viz „Zdanění škod“ **Taxing Harm** a „Veřejné peníze na veřejné statky“ **Public Money for Public Goods**).

87 Sims, P (2021) 'A proposal for restricting manipulative advertising in public spaces'. Green House Think Tank, s. 30–31.

88 Mair, S (2021) 'COVID-19 and the Economic Stories of our Time'. CUSP (citováno: březen 2021).

89 DEMAND (2018) 'Pathways of change: Cool Biz and the reconditioning of office energy demand'. Research insight no. 17.

90 Nick Robins, et al (2021) 'Net-zero central banking: A new phase in greening the financial system', LSE, policy report.

Quality not Quantity

Pokud je naším cílem maximalizovat štěstí, spokojenost a kvalitu života pro všechny a zároveň dodržovat ekologické limity, pak naše společnost, a tedy i ekonomika, musí přestat usilovat o zvyšování kvantity za každou cenu.⁹¹ (Viz „Pokládání si špatných otázek“ ✕ **Asking the Wrong Questions.**)

Je-li cílem kvalita života, pak musíme v rámci naší ekonomiky začít oceňovat to, jak lidé tráví svůj čas a jak spolu komunikují. Jak konkrétně to bude vypadat, se bude lišit v různých kulturních prostředích a v závislosti na individuálních očekáváních.⁹² Nicméně to, že lidé tráví mnoho času sami v autě při dojíždění do práce (zejména když cestou uvíznou v zácpě) na kvalitě života nikomu nepřidá. Přesto se před pandemií průměrná délka dojíždění stále prodlužovala.⁹³ Abychom v Británii stlačili uhlíkové emise na nulu, musí se snížit počet kilometrů ujetých autem. Dojíždění na kratší vzdálenosti, více chůze, jízdy na kole, využívání sdílených aut a veřejné dopravy by nejen zlepšilo život lidí, ale také vedlo ke snížení emisí uhlíku.

Firmy a celá naše ekonomika v širším slova smyslu musí také začít více oceňovat existující statky a motivovat k prodlužování jejich životnosti (viz „Dělat věci, které vydrží“ ➕ **Making Things That Last**). Změna myšlení směrem k upřednostňování oprav, úprav, přizpůsobování a modernizaci všeho od věcí pro osobní potřebu a nábytku až po vozidla, budovy a průmyslové stroje má širší důsledky. Umožňuje snížit poptávku a současně motivuje k tomu, aby produkty byly navrhovány a vyráběny tak, aby vydržely, a aby je bylo možné opravovat či modernizovat. Zároveň se tím ekonomická aktivita přesouvá na místní úroveň.⁹⁴

Doporučení pro tvůrce politik:

- Zavedení přísných regulací pro výrobky, jako je právo na opravu, standardní záruka na více než 10 let, servis po dobu více než 25 let apod.^{95,96}
- Změnit pravidla pro reklamu, aby se snížila motivace k neustálému zvyšování spotřeby.⁹⁷
- Zaměřit ekonomické pobídky na nahrazení dovozu z místních zdrojů. Motivovat veřejný sektor k tomu, aby upřednostňoval místní a udržitelné zadávání veřejných zakázek. Postupně zrušit zóny volného obchodu a přestat prosazovat obchodní dohody založené na komparativních výhodách.^{98,99}

91 Mair, S (2021) 'COVID-19 and the Economic Stories of our Time'. CUSP (citováno: březen 2021).

92 WHO (2021) 'WHOQOL: Measuring Quality of Life' (citováno: březen 2021).

93 Gallagher, S (2019) 'Average commute now takes 59 minutes with workers travelling longer than ever before'. Independent.

94 Protože opravy, úpravy, přizpůsobování, modernizace a údržba jsou nutně aktivity prováděné lokálně.

95 Cooper, T (ed.) (2010) *Longer Lasting Products: Alternatives to the Throwaway Society*. Gower Publishing.

96 IFIXIT (n.d.) 'Repair Manifesto' (citováno: březen 2021).

97 Sims, P (2021) 'A proposal for restricting manipulative advertising in public spaces'. Green House Think Tank, s. 30–31.

98 Komparativní výhody v praxi znamenají snahu o místní specializaci a spoléhání se na globální trhy při zajišťování všeho, na co se místní ekonomika nespécializuje.

99 Hildyard, N, Sol, X (2017) 'How Infrastructure is Shaping the World: A Critical Introduction to Infrastructure Mega-Corridors'. The Corner House and Counter Balance.

- Zavedení vysokých potravinových a ekologických standardů. Restrukturalizovat zemědělské dotace tak, aby motivovaly zejména k dostatečné produkci kvalitních potravin pro uspokojení místní poptávky.¹⁰⁰
- Hledat cesty, jak motivovat podniky k tomu, aby nabíraly zaměstnance lokálně nebo usnadnit stěhování zaměstnanců či podpořit práci na dálku, aby se omezila nutnost dojíždění.

Rubbish in, Rubbish out

Současná globální ekonomika je většinou strukturována jako lineární systém, v němž společnost *bere* ze Země zdroje, *vyrábí* z nich produkty, které se za krátko *rozbijí* a vrátí se do zemských systémů jako odpad a znečištění. Nejhorší příklady tohoto lineárního procesu lze popsat slovy „rubbish in, rubbish out“ (odpad dovnitř, odpad ven). Například přeprava sóji vypěstované v odlesněných deštných pralesích po celém světě, kterou se krmí intenzivně chovaný dobytek a produkuje se tak množství nekvalitního hovězího masa. Nebo získávání plastů z ropy za účelem výroby hraček či nábytku, který se po krátké době vyhodí. Hovoří se o vestavěném nebo plánovaném zastarávání výrobků a zboží na jedno použití.

Hlavními příčinami těchto problémů, kterými se musíme začít více zabývat, jsou často vstupní toky nebo infrastruktura, která tyto toky usnadňuje. Důležité je nezačínat se pouze na symptomy, jako je například znečištění oceánů plasty¹⁰¹. V rámci klimaticky neutrální ekonomiky by mělo docházet k internalizaci nákladů na investiční rozhodnutí, která pohánějí budování nové infrastruktury a výrobních závodů, jakož i na to, že se výrobky po skončení jejich životnosti opětovně nepoužívají, ani neslouží novému účelu.

Je to poptávka po materiálech, jako jsou plasty, a po palivech, co podporuje investice do nové těžby fosilních paliv.¹⁰²

Doporučení pro tvůrce politik:

- Investovat do infrastruktury, která umožňuje namísto pouhé inovace produktů transformovat celý systém – například místo zlepšování recyklace odstranit potřebu jednorázových plastových obalů v rámci dodavatelských řetězců.
- Výslovně právně vymezit povahu základních povinností správců majetku jednat v dlouhodobém širším zájmu střadatelů a investorů.¹⁰³
- Zaměřit informační a osvětové kampaně pro veřejnost na hlavní příčiny znečištění a vyčerpávání zdrojů.
- **Tax Harm** – takové zdanění ekologických škod, aby nakupování produktů a služeb s vysokou ekologickou stopou **Buying Dirty** nebylo nejlevnější variantou.

100 (2020) 'A Question of SCALE'. Green European Foundation.

101 Léraud, I (2021) 'The Green Tides of Brittany'. The Land 28.

102 Carbon Tracker (2020) 'The Future's Not in Plastics: why plastics demand won't rescue the oil sector'.

103 Seaford, C (2019) 'Investment for a sustainable and inclusive economy—Proposed changes to UK law'. CUSP.

- Restrukturalizovat zemědělské dotace tak, aby se výrazně omezil dovoz krmiv a snížila se závislost na umělých pesticidech a hnojivech.

Empowering Local Solutions

Heslo „Budoucnost je lokální“ má v mnohém pravdu. Aby však bylo možné „místní“ řešení realizovat, musí vlády na všech úrovních posílit postavení místních a regionálních komunit. Pravděpodobnost, že se lidé budou ochotni změnit, a že změna přijde rychleji, je mnohem vyšší, pokud se lidé cítí být zapojeni do rozhodování o konkrétní podobě a způsobu provedení změny.¹⁰⁴ To neznamená, že s každým krokem musí souhlasit všichni obyvatelé, ale jak již bylo popsáno výše, většinový souhlas veřejnosti je pro spravedlivou transformaci klíčový.

Lidé se také častěji aktivně zapojují do změn v přechodových obdobích svého života (např. stěhování, svatba, rodičovství).¹⁰⁵ Místní samosprávy, komunitní organizace a státní orgány musí využít příležitostí, které tato přechodová období v životě lidí nabízejí, a zapojit je do změn. Takové změny mohou vyvolat transformaci v celé společnosti, samy o sobě však nebudou stačit. Podpora místních řešení ze strany vlády musí zahrnovat odstranění sociálních, finančních a environmentálních překážek změny.¹⁰⁶ Hlavní bariéry, jako je nedostatek času nebo peněz, dopadnou na některé skupiny společnosti více než na jiné.¹⁰⁷ To odráží potřebu transformace, která je nejen rychlá, ale také spravedlivá, aby většina lidí byla schopna se do ní zapojit.

Důležitou roli hraje to, kde a jak se rozhoduje. Vytvoření silných místních a regionálních ekonomik lze docílit jen prostřednictvím participativního rozhodování na nejnižší možné úrovni. Transparentnost a jasně stanovená odpovědnost na místní i národní úrovni je zásadní. Umocní to pozitivní reakci společnosti na přechod k bezemisní ekonomice a její schopnost přizpůsobit se budoucím klimatickým a ekologickým změnám.¹⁰⁸

Nabízí se otázka, zda je možné přijmout dostatečná opatření **Sufficient Action**¹⁰⁹, která by odrážela naléhavost klimatické hrozby, bez většího přenesení pravomocí směrem k místním politikům a komunitám. Právě jim by mělo být svěřeno zavádění změn, jež budou nejlépe reagovat na globální výzvy způsobem odrážejícím místní podmínky.

Plánování klimaticky neutrální ekonomiky tudíž zahrnuje poskytnutí zdrojů místním komunitám pro přechod na uhlíkově neutrální ekonomiku a vytváření stabilních pracovních míst. Konkrétní způsoby a problémy, které při tom bude třeba řešit, se však mohou lišit místo od místa.

104 Whitehurst, J (2016) [‘Decisions are more effective when more people are involved from the start’](#). Harvard Business Review.
Maor, D (2017) [‘The people power of transformations’](#). McKinsey & Company.

105 NICE (2007) [‘Behavioural change: general approaches’](#) – Je však třeba poznamenat, že to samo o sobě nestačí k zajištění dostatečných řešení (např. nemůžeme provádět modernizaci domů pouze tehdy, když se lidé stěhují).

106 NICE (2007) [‘Behavioural change: general approaches’](#).

107 Baker, J (2020) [‘Climate Change Behavioural Insights: Final Report’](#). Hampshire County Council.

108 Lonsdale, K, et al. (2015) [‘Transformative adaptation: what it is, why it matters & what is needed’](#). UKCIP.

109 Sims, P, Essex, J (2020) [‘Infrastructure Requirements for Zero Carbon’](#). Green House Think Tank a Green European Foundation.

Podpora místních řešení umožňuje, aby se naše ekonomika, pokud možno lokalizovala. Zadávání veřejných zakázek lokálně (včetně energetických) může posílit místní a regionální ekonomiky.^{110,111} Místní komunity a regiony mohou přitom spolupracovat a sdružovat zdroje, kdykoli je to vhodné, pokud však na ně národní vláda nepřeneše pravomoci a odpovědnost za smlouvy, bude zadávání veřejných zakázek nadále probíhat centralizovaně, což často znamená řešení problému ve špatném měřítku **Choosing the Wrong Scale**. Decentralizace nejenže umožní větší regionální odolnost prostřednictvím regionálních dodavatelských řetězců, ale také posílí jedinečnost a rozmanitost komunit, místní a regionální charakter a identitu (viz Změna kultury **Changing Culture**).

Doporučení pro tvůrce politik:

- Využívat občanská shromáždění k zapojení lidí do rozhodování o tom, jak řešit naléhavé výzvy – a co je důležité, poskytnout zvoleným politikům mandát k přijetí odvážných opatření.¹¹²
- Přesunout více pravomocí, iniciativy a odpovědnosti (např. za nakládání se svým podílem zdrojů v rámci environmentálních limitů) na místní a regionální úroveň.
- vést informační kampaně pro veřejnost (místní, regionální i celostátní) s cílem zapojit lidi do rozhodování o výsledné podobě transformace (viz Řízení poptávky **Managing Demand** a Změna kultury **Changing Culture**).¹¹³
- Snižovat nerovnosti v jednotlivých zemích. Politiky by měly zahrnovat přerozdělování příjmů z daní a majetku (např. klimatická dividenda z uhlíkové daně, daň z hodnoty půdy¹¹⁴) a veřejné investice s cílem snížit zátěž nejzranitelnějších částí společnosti (např. cílená podpora v rámci univerzálních programů modernizace).
- Snižovat nerovnosti mezi zeměmi, mimo jiné prostřednictvím restrukturalizace obchodních dohod, infrastrukturních strategií a plánů hospodářské obnovy po pandemii, aby výslovně obsahovaly strategie na snižování jak uhlíkových emisí, tak sociálních nerovností.¹¹⁵
- Zajistit transparentnost a odpovědnost za veškeré financování a rozhodování v oblasti transformace prostřednictvím maximálního zveřejňování informací a zajistit, aby byly k dispozici veřejné finanční prostředky na zpřístupnění příslušných částí veřejnosti ke kontrole.
- Upřednostnit investice do vytváření důstojných pracovních míst a rekvalifikací s cílem zajistit spravedlivou transformaci.¹¹⁶

110 Viz CLES (n.d.) [‘The Preston Model’](#).

111 Viz webová stránka [Place-based Climate Action Network \(PCAN\)](#).

112 The Week (2019) [‘The Overton window explained’](#);

Extinction Rebellion Citizens’ Assemblies Working Group (2019) [‘The Extinction Rebellion Guide to Citizens’ Assemblies’](#).

113 DEMAND (2019) [‘Fixed or Flexible?’](#) Research insight no. 20.

114 Stratford, B, O’Neill, DW (2020) [‘The path to a doughnut shaped recovery’](#). Policy Leeds (University of Leeds).

115 Traidcraft Exchange (2021) [‘Getting in on the ACCTS: How the UK can use its independent trade policy to tackle climate change’](#).

116 Chapman, A, et al. (2018) [‘Unlocking the Job Potential of Zero Carbon’](#). Green European Foundation, Greens/EFA Group a Green House Think Tank.

Závěr

Klimatickou změnu nelze ani ignorovat, ani spoléhat na řešení pouze pomocí technologií. Výzvy spojené se změnou klimatu a úbytkem biodiverzity nás musí vést k rozhodnutí, že právě teď nastal čas změnit sociální a ekonomické uspořádání evropské společnosti tak, aby lépe odráželo lidskou povahu a naše společné hodnoty. K tomu je zapotřebí kombinace dlouhodobé vize a koordinovaných krátkodobých opatření.¹¹⁷ Musí se jednat o ambiciózní řešení odpovídající naléhavosti stavu nouze, v němž se nacházíme.¹¹⁸ Přejít na klimaticky neutrální ekonomiku se musí stát hlavní prioritou naší společnosti, nikoli přídatkem.

V procesu transformace musí být dán prostor místním komunitám a regionálním samosprávám, aby provedly potřebné změny. Klíčovou vedoucí roli a úlohu facilitátora přechodu však musí hrát centrální vláda. Každý jedinec musí mít příležitost najít své uplatnění v životě a zároveň uspokojit své základní potřeby. Toho lze docílit prostřednictvím nabídky kvalitních pracovních míst, přičemž vláda zde může sehrát úlohu „zaměstnavatele poslední instance“.¹¹⁹ V rámci nezbytně rychlé transformace rozhodně nebude nouze o práci. V neposlední řadě musí vláda zajistit snížení nerovností a docílit, aby byla transformace spravedlivá. To bude vyžadovat přehodnocení povahy podnikání, hodnoty práce, struktury investic a úlohy peněz.¹²⁰

Naše ekonomiky dnes tvoří složitý globální systém v rámci ještě složitějších systémů planety Země, jejichž fungování lidstvo ještě plně nerozumí. Dokud si tuto skutečnost neuvědomíme a nepřijmeme ji, bude naše společnost problémy, kterým čelí, nadále zjednodušovat, a tím si blokovat možnost jejich úspěšného řešení. Naše ekonomika není systémem mimo naši kontrolu, ani samostatnou entitou, kterou si potřebujeme usmířovat. Jediným účelem naší ekonomiky je sloužit potřebám společnosti. Znovuobnovení tohoto narativu má zásadní význam pro úspěšný přechod ke klimatické neutralitě.¹²¹ Jen tak najdeme cestu ke společné prosperitě v rámci limitů planety Země.

117 Aldersgate Group (2020) [‘Building a net zero emissions economy: Next steps for government and business’](#). CUSP.

118 Essex, J (2020) [‘What would a UK climate emergency plan that faces up to climate reality look like?’](#). Green House Think Tank.

119 CUSP (n.d.) [‘Building an economy that works’](#).

120 Jackson, T (2016) [‘Beyond Consumer Capitalism—Foundations for Sustainable Prosperity’](#). CUSP, pracovní document č. 2.

121 Mair, S (2021) [‘COVID-19 and the Economic Stories of our Time’](#). CUSP (citováno: březen 2021).

Více informací najdete na:

 www.greenhousethinktank.org

 [GreenHouse_UK](#)

 [GreenHouseThinkTank](#)

 www.gef.eu

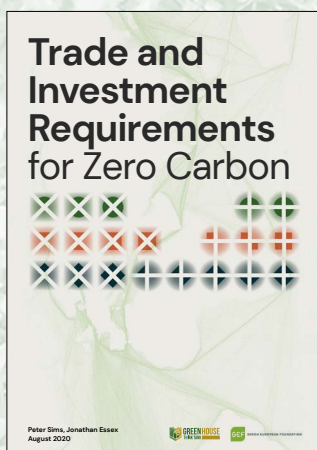
 [GEF_Europe](#)

 [GreenEuropeanFoundation](#)

 [GEF_Europe](#)

Naše současná ekonomika není bezemisní, stabilní ani udržitelná, a to dokonce ani z ekonomického hlediska. Jaké kroky je třeba učinit k dosažení rychlé transformace? Čeho chceme prostřednictvím navrhovaných opatření docílit a jak bychom měli definovat příslušné požadavky? Tato publikace se zaměřuje na poslední čtyři faktory podporující nebo blokující nutné změny, jak jsou popsány v souboru nástrojů pro bezemisní politiku (Zero Carbon Policy Toolkit).

SOUVISEJÍCÍ PRÁCE

Trade and Infrastructure Requirements for Zero Carbon: Technical Annex
srpen 2020

A proposal for restricting manipulative advertising in public spaces
leden 2021

What would a UK climate emergency plan that faces up to climate reality really look like?
květen 2020